

História Poľského komitétu pre osvetlenie SEP

Dr. Ing. Jan Grzonkowski,
predseda Poľského komitétu pre osvetlenie SEP

Poľský komitét pre osvetlenie vznikol 28. júna 1929 v Poznani ako najstarší medzinárodný komitét Spoločnosti elektrikárov Poľska (Stowarzyszenie Elektryków Polskich – SEP). Návrh na vytvorenie Poľského komitétu pre osvetlenie (Polski Komitet Oświetleniowy – PKOsv) ako národného člena Medzinárodnej komisie pre osvetlenie (CIE) bol jednohlasne prijatý na 1. Valnom zhromaždení SEP. Na základe rozhodnutia Valného zhromaždenia SEP predsedníctvo SEP zriadilo Organizačnú komisiu PKOsv, ktorá vypracovala projekt stanov Komitétu, vychádzajúci zo stanov CIE a zohľadňujúci národné potreby v oblasti svetelnej techniky.

Zriadenie PKOsv v tom čase bolo možné a potrebné nakoľko:

- vznikla spoločenská požiadavka na riešenie problémov osvetlenia – prechádzalo sa z plynových a naftových lúčok na elektrické svetelné zdroje a na elektrické zariadenia pre svietidlá,
- na území Poľska vznikli prvé priemyselné továrne vyrábajúce svetelné zdroje, svietidlá a elektrické zariadenia pre svetelnú techniku a osvetlenie, medzi nimi továrne na výrobu žiaroviek: Cyrkon (1906 –Varšava), Małopolska Fabryka Żarówek (Lvov – 1921), továrne mal aj Philips (1922) a Osram (1923),
- do života bol uvedený nový, pioniersky štatút Komitétov SEP z roku 1929,
- v roku 1928 poľskí špecialisti pre svetelnú techniku navrhli vytvoriť PKOsv (medzi navrhovateľmi boli významní elektrikári).

História PKOsv pred druhou svetovou vojnou (tab. 1)

PKOsv začal výkonne pracovať v roku 1931. Jeho riadnymi členmi boli osoby reprezentujúce kolektívnych členov – podniky a inštitúcie, ako napr. Polytechnika vo Varšave, Elektrotechnická inšpekcia mesta Varšavy (Inspekcja Elektryczna m. st.

Obr. 1. Hlavná budova Polytechniky vo Varšave

Warszawy), Ministerstvo vojenských vecí (Ministerstwo Spraw Wojskowych), Zväz poľských elektrární (Związek Elektryków Polskich), PLL LOT. PKOsv bol oficiálne prijatý za člena CIE v septembri 1931 v Cambridge na VII. Plenárnom zasadnutí CIE. Najdôležitejšie úlohy v národnej úrovni riešila Komisia pre normy o osvetlení a Komisia pre osvetlenie v letectve. V tom čase v Poľsku súčasne pracovala PKOsv SEP a Organizácia pre techniku osvetlenia (Organizacja Gospodarki Świetlnej).

Hlavné činnosti v jej komisiách boli zamerané na:

- vypracovanie odporúčaní pre osvetľovanie priemyselných a železničných priestorov – norma PNE-44 z roku 1934, priestory obytné, školské, administratívne, letísk a lietadiel,
- vypracovanie poľskej svetelno-technickej terminológie,

- organizovanie prednášok a výstav o osvetlení pre špecialistov a verejných vystúpení (táto činnosť sa robila spolu s Organizáciou pre techniku osvetlenia, ktorá bola neskôr, v roku 1937, včlenená do PKOsv.

Poľské delegácie sa zúčastnili nasledujúcich generálnych konferencií a zasadnutí CIE: VIII. v Cambridge (1931), IX. v Berlíne a Karlsruhe (1935), X. v Scheveningenu (Nizozemsko, 1939).

Veľmi dôležitá bola činnosť v CIE vďaka účasti známych fyzikov organizovaných v PKOsv.

Členovia PKOsv boli autormi dokumentov CIE týkajúcich sa vzorových fotometrických rovin.

Druhá svetová vojna a okupácia Poľska prerušili činnosť PKOsv v krajine na niekoľko rokov.

Obdobie 1948 až 1957

Činnosť PKOsv SEP bola obnovená až v roku 1948 po rozhodnutí vlády, že

Tab. 1. Činnosť PKOsv v rokoch 1929 až 1957

Roky	Hlavné ciele	Aktivity	Členská základňa
1929–1939	Popularizácia elektrického osvetlenia z technického a ekonomického hľadiska.	Zavedenie: – poľskej svetelno-technickej terminológie, – poľských svetelno-technických noriem, – metód fotometrických meraní. Činnosť v CIE.	Kolektívni členovia reprezentovaní jednou osobou
1939–1948	Obdobie druhej svetovej vojny, prerušená činnosť PKOsv		
1948–1957	Vytvorenie: – poľského priemyslu pre svetelnú techniku a osvetľovanie, – výskumno-vývojovej základne a vysokoškolského vzdelávania v oblasti svetelnej techniky.	Vydavateľská činnosť: Vypracovanie prvej poľskej verzie Medzinárodného svetelno-technického slovníka. Normalizačná činnosť. Vznik prvej katedry svetelnej techniky na Polytechnike vo Varšave. Organizovanie kurzov svetelnej techniky. I. národná svetelno-technická konferencia. Činnosť v CIE.	Orgány sa vytvárali z nominácií: delegátov hlavnej správy SEP, zástupcov ministerstiev, hospodárskej a plánovacej komisie, odborových zväzov, vedeckých inštitúcií, projektových a výrobných organizácií, prizvaných špecialistov.

Poznámky k tab. 1: PKOsv – Polski Komitet Oświetleniowy (Poľský komitét pre osvetlenie, partner ČNK CIE a SNK CIE), SEP – Stowarzyszenie elektryków polskich (Poľská spoločnosť elektrikárov)

Tab. 2. Činnosť PKOsv v rokoch 1957 až 2009

Roky	Hlavné ciele	Aktivity	Členská základňa
1957-1979	Popularizácia svetelnej techniky v spoločnosti. Poradenstvo pre rozhodujúce centrá. Normalizačná činnosť v rámci RVHP. Spolupráca s národnými komitétmi CIE krajín RVHP.	Normalizačná činnosť. Národné konferencie. Organizovanie kurzov svetelnej techniky. Osveta v oblasti osvetľovania. Vydanie prvého dielu Poradca svetelnej techniky, druhé vydanie svetelno-technického slovníka. Podpora pre časopis <i>Przegląd Elektrotechniczny</i> . Vypracovávanie posudkov pre štátnu správu, stratégií rozvoja a štruktúry priemyslu. Činnosť v technických komisiách, účasť na zasadnutiach CIE. Viceprezidenti PKOsv: prof. T. Oleszyński, Ing. J. Kossakowski.	Kolektívni členovia (organizácie), individuálni členovia. Demokratickými voľbami vznikali orgány PKOsv. Rozpočtové plánovanie činnosti. Tvorba rozpočtu z dotácií (SEP, NOT) a členských príspevkov.
1979-2009	Boj o prežitie v trhovom hospodárstve. Príprava na fungovanie v EÚ. Získanie právnej a finančnej samostatnosti komitétu PKOsv. Činnosť v CIE.	Hospodárska činnosť v rámci nadácie: organizovanie konferencií, výstav, veľtrhov, vydávanie konferenčných materiálov, tri vydania Poradcu svetelnej techniky. Pripomienkovanie noriem. Činnosť v trinástich TC. Udeľovanie titulu experta alebo špecialistu PKOsv v rozsahu systému odbornej kvalifikácie osôb, kvality služieb a výrobkov. Spolupráca s CIE (XXIV. výročná konferencia CIE sa uskutočnila vo Varšave v roku 1998).	Individuálni a kolektívni členovia. Orgány PKOsv sa demokraticky volia na 4 roky. Štátna dotácia bola zrušená. Samofinancovanie činnosti je cez nadáciu <i>Viac svetla</i> a príspevky firiem (Philips, Osram, ES-System, Thorn, Elgo Gostynin zväz POL-Lighting).

Poznámky k tab. 2: RVHP – Rada vzájomnej a hospodárskej pomoci, NOT – Naczelna Organizacja Techniczna (Hlavná organizácia pre technický rozvoj)

medzinárodná spolupráca sa musí usku- točňovať prostredníctvom spoločenských organizácií. V týchto podmienkach ne- bola možná činnosť PKOsv ako časti poľ- skej CIE. Hlavným cieľom PKOsv sa stalo iniciovanie a zavedenie prác slúži- acich na pozdvihnutie úrovne domácej svetelnej techniky po vojnových stratách. Medzi aktívnymi členmi PKOsv sa našla nevelká skupina predvojnových členov Komitétu, ktorý unikli smrti alebo úpl- nej emigrácii.

V roku 1955, prvýkrát po vojne, sa zú- častnila delegácia PKOsv na XIII. Gene- rálny konferencii CIE v Zürichu.

Obdobie 1957 až 1979

Od 12. mája 1957 do dnešného dňa je Prezídium PKOsv volené demokratickým spôsobom výlučne z fyzických osôb – in- dividuálnych členov PKOsv. Prvým tým- to spôsobom zvoleným predsedom bol prof. Tadeusz Oleszyński. Členmi PKO- sv boli od roku 1957 individuálni členovia a tiež kolektívni členovia (institúcie) re- prezentované zastupujúcim pracovníkom. Od roku 1957 PKOsv plnil úlohu Poľského národného komitétu CIE a zúčastnil sa:

- na generálnych konferenciách a zasad- nutiach CIE: XIV. v Bruseli (1959), XV. vo Viedni (1963), XVI. vo Wa- shingtone (1967), XVII. v Barcelo- ne (1971), XVIII. v Londýne (1975) a XIX. v Kyotu (1979),
- v orgánoch CIE – Jan Kossakowski bol viceprezidentom CIE v rokoch 1979– 1987,
- na činnosti v divíziách a technických komisiách CIE,
- na príprave poľského desiatjazyčného slovníka svetelnej techniky.

V tomto období bola činnosť PKOsv podporovaná zo štátneho rozpočtu po-

Obr. 2. Zahájenie XXIV. Generálnej konferencii CIE

Obr. 3. Organizačný výbor XXIV. Generálnej konferencii CIE

stredníctvom Hlavnej organizácie pre technický rozvoj (Naczelna Organizac- ja Techniczna – NOT) a SEP. Dodatoč- né prostriedky sa získavali z členského. Členská základňa v tomto období rástla a menila sa takto:

- individuálni členovia od 16 (r. 1957) do 133 (r. 1977),
- kolektívni členovia od 26 (r. 1957) do 70 (r. 1977).

Obdobie 1979 až 2000

Obdobie sa začalo osla- vami 50. výročia činnosti PKOsv a ukončilo sa osla- vami jeho 70. výročia. Tých- to dvadsať rokov predsta- vuje dobu búrlivých zmien v histórii krajiny a Európy a tiež v histórii PKOsv. V medzinárodnej činnos- ti to bolo obdobie snáh o zorganizovanie Gene- rálny konferencie CIE vo Varšave. Prípravy sa zača- li v roku 1979, keď bolo Poľsku priznané usporiadať XX. konferenciu. V roku 1983, počas vojnového sta- vu sa ekonomická situá- cia v krajine dramaticky zhoršila, čo viedlo k odriek- nutiu usporiadania tejto konferencie. Opätovné po- kusy o usporiadanie XXIII. a XXIV. konferencie boli úspešné, keď sa v roku 1995 rozhodlo o konaní XXIV. Generálnej konferencie a zasadnutí CIE vo Varša- ve. Následne, štvorročné obdobie príprav pomohlo usporiadať XXIV. Generál- nu konferenciu CIE.

V júni 1999 sa stala Varšava centrom sve- tovej svetelnej techniky, keď už niekoľko dní pred kongresom CIE sa uskutočnila konferencia Medzinárodnej spoločnos- ti pre farby (AIC). Na tejto konferencii bolo 90 účastníkov a odznelo 60 referá- tov. Po nej na XXIV. Generálnej konferen- cii CIE bolo 436 účastníkov zo 40 krajín a 60 sprevádzajúcich osôb. Všetky pred- nášky a rokovania sa uskutočnili v bu-

dovách Varšavskej polytechniky (obr. 1). CIE prijala 300 referátov, z ktorých 200 bolo prezentovaných na posteroch. Atmosféru zahájenia konferencie poskytuje obr. 2 spolu s obr. 3, na ktorom je v skupinovom zábere predstavený organizačný výbor konferencie.

Zasadnutia trvali celkom desať dní a obsahovali tieto tri časti:

- zasadnutia orgánov CIE,
- Generálnu konferenciu CIE,
- zasadnutia divízií CIE a technických komisií CIE.

Pokiaľ sa nezačala XXIV. Generálna konferencia CIE, prežívali sme ťažké časy. V dôsledku kritického stavu ekonomiky v krajine a chýbajúcich reálnych sponzorov SEP neplatil v rokoch 1981–1985 členské poplatky do centrality CIE, hrozilo vylúčenie PKOsv z CIE. Dlh sa podarilo splatiť dodávkou nábytku do novovytvorenej kancelárie CIE vo Viedni, čo bol v tom období veľmi veľký, priam nemožný výkon.

V rokoch 1981–1989 PKOsv, podobne ako ďalšie komitety SEP, bol financovaný z rozpočtu Hlavnej organizácie pre technický rozvoj. Od roku 1989 tieto prostriedky prestali plynúť, navyše časť firiem, kolektívnych členov, bola zlikvidovaná. Od roku 1989 PKOsv musí zarobiť na svoju činnosť, členskými príspevkami vykryva časť nákladov CIE.

Finančné prostriedky sa získavajú najmä službami, ako sú:

- organizovanie svetelno-technických konferencií,
 - vydávanie konferenčných materiálov,
 - organizovanie odborných kurzov,
- a od roku 1989:
- organizovanie alebo spoluorganizovanie výstav a trhov svetelnej techniky,
 - príprava referátov pre viac ako dvadsať svetelno-technických konferencií organizovaných pobočkami SEP,
 - založenie nadácie Viac svetla členmi PKOsv v roku 1991.

V roku 1998 PKOsv mal 94 individuálnych členov a 82 osôb bolo na zozname kolektívnych členov (v súlade so zákonom o spoločnostiach vznikol pojem kolektívneho člena).

Obdobie 2000 až 2009

Toto obdobie možno pomenovať ako obdobie boja o prežitie. Na usporiadanie XXIV. Generálnej konferencie v roku 1999 PKOsv nezarobil, bilancia bola nulová. Po zasadnutí CIE sa nahromadené prostriedky v nadácii Viac svetla znižovali, čo v roku 2007 vynútilo v jej likvidáciu bez úspor a dlhov. Rozhodnutiu pomohol aj prísľub ZG SEP o zriadení odborného oddelenia Svetelná technika s perspektívou získania právnej subjektivity.

Komitét bol donútený ponúkať svoje aktivity na hranici rentability, aby získal záujemcov pre:

- účasť na osemnástich národných svetelno-technických konferenciách a štyroch sympóziách o kolorimetrii;

Obr. 4. Prof. Stanislav Wincenciak (prvý sprava) za predsedníckym stolom

Obr. 5. Odovzdávanie medailí pri príležitosti 90. výročia SEP

Obr. 6. Dr. Ing. Jan Grzonkowski, predseda Poľského komitétu pre osvetlenie SEP, referuje o histórii PKOsv

- účasť na odborných kurzoch:
 - Základy svetelnej techniky,
 - Projektovanie osvetlenia podľa nových európskych noriem;
- nákup súborných publikácií;
- dvanásť konferenčných materiálov z hore vymenovaných konferencií a sympózií;
- dva komentáre PKOsv k normám:
 - PN EN 12464 Osvetlenie pracovných miest. Vnútorne pracovné miesta, str. 65,

- PN EN 13201 Osvetlenie pozemných komunikácií, str. 60;
- získanie titulu experta alebo špecialistu PKOsv v rozsahu systému odbornej kvalifikácie osôb, kvality služieb a výrobkov. V tomto období sa kurzov, konferencií a školení zúčastnilo spolu 3 500 osôb.

PKOsv bol iniciátorom spoločnej svetelno-technickej konferencie Vyšehradských krajín (Lumen V4). Jednotlivé konferencie sa uskutočnili na Slovensku (2005), v Maďarsku (2006) a v Poľsku (2008). Najbližšia je plánovaná v Českej republike v Brne (2010). Na každej z týchto konferencií sa zúčastnilo v priemere 150 osôb, z toho 30 až 50 špecialistov z Poľska. Rozhodnutím Predsedníctva SEP sa stal PKOsv členom združenia LUX-Europa, ktoré organizuje každé štyri roky európsku svetelno-technickú konferenciu. V roku 2013 sa bude konať XII. Konferencia LUX-Europa v Krakove.

PKOsv bol reprezentovaný na nasledovných generálnych konferenciách: XXV. v San Diegu (2003), XXVI. v Pekingu (2007), deväť osôb sa zúčastnilo konferencií CIE v Istanbule (2005) a Budapešti (2009), organizovaných v polovici obdobia medzi generálnymi konferenciami.

Po mnohých rokoch, v tom tri roky súčasného volebného obdobia orgánov SEP, sa vyriešil problém budúcnosti PKOsv. Dohodou z 3. júna 2009 sa predpokladá, že PKOsv získa finančnú nezávislosť v rámci SEP. Vďaka tomu bude PKOsv samofinancujúcim inžiniersko-technickým spoločenstvom fungujúcim v rámci Spoločnosti elektrikárov Poľska. PKOsv sídli na Polytechnike vo Varšave.

Pri príležitosti 90. výročia založenia PKOsv sa v dňoch 15. až 16. októbra 2009 uskutočnila v priestoroch Polytechniky vo Varšave XVIII. národná svetelno-technická konferencia Poľského

komitétu pre osvetlenie, (obr. 4), na ktorú boli pozvaní aj predstavitelia svetelno-technických spoločností Maďarska, Českej republiky a Slovenska. Úvod konferencie bol venovaný odovzdávaniu medailí najvýznamnejším členom PKOsv (obr. 5) a spomienkam na radostné i ťažké chvíle z histórie Poľského komitétu pre osvetlenie SEP, o ktorých podrobne rozprával Dr. Ing. Jan Grzonkowski, predseda Poľského komitétu pre osvetlenie SEP (obr. 6).
preklad: Ing. Stanislav Darula, CSc.